

ZONNEBOEK 1949

F. van Nieuwen
N. van Nieuwen

ZONNEBOEK

VAN

HERWONNEN LEVENSKRACHT

1949

INSTELLING VAN

DE NEDERLANDSE KATHOLIEKE ARBEIDERSBEWEGING

UITGEGEVEN IN SAMENWERKING MET UITGEVERIJ DE FONTEIN - UTRECHT

DE MOEDER

en

DE MOORDENAAR

NOVELLE VAN
WALTER BREEDVELD

DE JONGE INDIAANSE VROUW SCHROK HEVIG TOEN HET AL SCHEMERende licht in de naderende avond, plotseling verduisterd werd en zij, snel opziende, in de deuropening een man zag staan van grote gestalte met een korte ruwe baard en harde wrede ogen. Hij zag er desolaat uit, doodvermoeid en hongerig; zijn kleren waren vuil en gescheurd, zijn korte laarzen zaten onder een laag modder.

De man kwam de armelijke hut binnen, de jonge vrouw aanziende met een eigenaardige uitdrukking in zijn ogen, vorsend nieuwsgierig als wilde hij te kennen geven, dat het hem verbaasde haar daar te zien, en om te vragen waarom zij niet met de overigen van haar volk de nederzetting verlaten had, toen er zoveel stierven door de kwade koortsen en zij wisten dat het voedsel niet toereikend was om de winter door te komen.

Doch dan zag hij het angstig zorgelijk gebaar van haar handen, die nerveus plukten aan de voddenhoop waarop zij neerzat. Zij had daar iets verborgen, begreep hij aanstonds en dichterbij komend zag hij achter haar, in de uiterste hoek van de hut, een klein kind liggen; een jongetje leek het hem toe van omstreeks twee jaar. „Is hij ziek?” vroeg hij in de taal van haar volk.

Zij knikte, haar ogen waren een moment op hem gevestigd. Doch dan gleed haar angstige blik naar het geweer, dat hij in de hand droeg, naar de grote revolver waarvan de glimmende kolf uit de holster stak en naar de brede dolk tussen zijn gordelriem.

In zijn sombere ogen kwam een vage glimlach, welke zijn gezicht nog wreder voorkomen gaf. Hij zette het geweer tegen de lemen muur vlak bij de uitgang, deed zijn koppelriem af en legde hem op de grond neer, zodat de wapens binnen bereik van zijn hand lagen, toen hij zich daarna neerzette met opgetrokken knieën leunend tegen de wand.

Hij maakte een geruststellend gebaar met de hand en sloot de ogen. Het scheen dat hij aanstonds insliep, doch zij waagde het niet om met haar kind snel langs hem heen de schemering in te vluchten waar het spoedig diep donker zou zijn. Zij voelde, dat hij een dier mannen was, die ook in de slaap geen moment hun waakzaamheid verliezen, het minste geritsel zou hem doen ontwaken. En voorzeker zou hij niet willen dat zij wegvluchtte uit de hut.

Zij boog zich naar haar kind toe en toen zij een smal streepje oogwit zag bij zijn poging de oogjes te openen, zei ze op fluistertoon lieve woordjes. Haar kleine bruine hand legde ze met liefkozend gebaar op het koortsig gloeiende voorhoofd en dan zag ze zijn krampachtige bewegingen om de mond te openen, welke door het slijmerig speeksel dichtgeplakt zat. Ze nam een houten nap, half gevuld met geitenmelk, het laatste voedsel dat ze had voor haar doodziek kind; met een vogelveer bevochtigde ze de kleverige lippen.

Het mondje ging open, de koortsige gloed der zwarte kraaloogjes in het verrimpelde oude-mannetjes gezicht, welke nu geheel open stonden, schenen te lichten in het duister. Ze ging door het kind te voeden met de geitenmelk, onophoudelijk lieve woordjes fluisterend, en dan zag ze hoe in zijn oogjes plotseling de herkenning kwam en hoe de glimlach om zijn mondje haar liefkoosde en dankte. Zij verschikte de vodden waarop hij neerlag, vouwde ze over z'n mager lichaampje om hem te beschermen voor de koude van de nacht en praatte tegen hem op een eigenaardige hese fluistertoon, tot hij de oogjes weer sloot en de slaap vergetelheid bracht voor de brandende pijn, welke zijn lijfje doorgloeide.

Dan had ze weer aandacht voor de man tegenover haar, die nu vast was ingeslapen. Z'n hoofd was opzij gegleden, de grote sterke handen lagen krachteloos open op z'n schoot; heel z'n krampachtige gespannenheid was ontspannen in deze slaap, welke zijn uitgeput lichaam had overmeesterd.

Nu kon ze vluchten als ze wilde, het was nauwelijks te verwachten, dat hij zich zou verroeren als zij met haar kind snel en behoedzaam de hut uitsloop. Doch nu was de angst voor de donkerte en kilte buiten, welke voor haar kind dodelijk zou zijn, groter dan haar vrees voor de sombere zwaargewapende man. Ze bleef zitten op haar voddenbed, haar donkere, aan duisternis gewende ogen onophoudelijk gericht op de man, die nu in het diepst van zijn slaap monotoon snorkte met doordringend geluid.

De kilte van de snel naderende nacht drong de hut binnen. De jonge vrouw kroop als een egel in elkaar, teneinde zo weinig mogelijk lichaamswarmte af te geven. Ze legde zich over haar kind heen, zijn koortsig hoofdje aan haar borst. Daar lag ze rillend van kou met half gesloten ogen, want ook nu nog durfde ze geen ogenblik haar blikken afwenden van de slapende man.

Zo bleef ze liggen, urenlang, totdat de koude mistige nacht al de warmte uit haar lichaam verdreven had. De handjes en voetjes van haar kind voelden koud als ijs; de koude trok op naar z'n knieën en z'n schouders en hij zou sterven aan haar borst, begreep ze als ze geen vuur maakte.

Nochtans durfde ze dat niet. Het instinct der Indiaanse, uiterst gevoelig en direct reagerend, waarschuwde haar, dat de man niet zou willen, dat zij het vuur aanstak en gerucht maakte. Doch toen zij voelde dat de koude over zijn lichaampje snel hoger klom, brak in haar ontstellende vrees de wanhoop door, welke in haar wezen de oerdrift om het prille leven te beschermen, tot onberedeneerde daden aanzette.

Voorzichtig om geen geruis te maken, kwam zij overeind. Haar verkleumde handen vonden de ritselende dorre twijgen, welke in een hoek van de hut lagen opgestapeld en zij maakte vuur. De vlammen joegen de primitieve lemen schoorsteen in, waar buiten de vonken fel lichtten in het diepe donker van de nacht. Met haar kind op

haar schoot hurkte ze neer bij het vuur en door beider lichaam stroomde de warmte als een levenbrengende verkwikking.

De man ontwaakte toen het kind, de handjes naar de keel brengend, begon te schreien met scherpe enerverende klank. Schielijk greep hij zijn geweer, doch als hij dan begreep dat er geen onmiddellijk gevaar te duchten was, vertraagde het gebaar en hij gebood nors:

„Laat hem ophouden met schreien en doof het vuur.”

„Hij is zo koud, hij zal sterven,” verweerde zij zich. Ze greep de houten nap en doopte de veer in de geitenmelk. Het kind bedaarde toen het de zoete melk in z'n mondje voelde druppelen, doch het kwam niet geheel tot rust. Het lichaampje trok in stuipachtige bewegingen, schrille stoten van pijn snerpten nu en dan door de hut; de oogjes zonder herkenning waren verglaasd tot grote zwarte kralen.

De man keek toe, nors en onrustig. Hij liep naar het vuur en trapte het uit tot er nog slechts enkele gloeiende takjes over bleven. Er was een eigenaardige uitdrukking in zijn troebele ogen toen hij naar de vrouw stond te kijken. Zijn hand greep naar de dolk, welke hij tot halverwege het lemmet uit de schede trok en dan weer terug liet glijden. Dan spreidde hij de handen open met de palm naar boven, alsof hij zich overtuigen wilde, dat ze sterk genoeg waren om de vrouw te worgen zonder dat ze een kreet kon uitbrengen.

Doch er was een voor hem duistere reden, welke hem er van weerhield deze beide mensen, die hem in gevaar konden brengen, te vernietigen. Op een pas afstand van de vrouw ging hij op de grond zitten en er kwam iets als tevredenheid in zijn ogen toen het haar gelukte het kind stil te krijgen. Hij vond het goed dat ze op de smeulende vuurresten kleine takjes gooide, die knetterend oplichtten. Uit zijn knapzak haalde hij een stuk brood en een stuk worst waarvan hij ook haar een deel gaf.

Haar ogen glansden op toen ze het voedsel aannam en er ogenblikkelijk haar tanden inzette. Ze at met kleine beten en hij zag dat ze een groot stuk van het brood onder haar kleren wegstopte.

Hij vroeg: „Wanneer zijn de mensen weggegaan?”

„Drie dagen geleden.”

„Met hoevelen?”

„Zes groten en acht kleinen. De rest is hier gebleven.”

Hij rekende snel dat meer dan de helft der nederzetting gestorven was aan de verschrikkelijke epidemie, die de ganse streek geteisterd had.

„Wanneer ga jij weg?” vroeg hij verder.

„Als de kleine goed is. Morgen misschien of overmorgen.”

„Zou hij het halen, denk je?”

„Ja, hij wordt beter.”

Dan was het weer stil. De jongen sliep onrustig in haar schoot. Zij zat met starende ogen in het kleine vuur te kijken. De man keek naar de jonge vrouw. De koele moordlust was weg uit zijn ogen. Er was bijna geen uitdrukking in, behalve enige nieuwsgierigheid, minachting en afkeer.

Hij hoorde al enige ogenblikken een zacht dofklotsend geluid en toen hij zich voorover boog, zag hij dat de vrouw bad aan een rozenkrans van grote houten kralen. Er

glom een lichtje in zijn ogen van spot en verrassing, doch op het moment dat hij daarover een cynische opmerking wilde maken, schrok hij van een heftig lawaai in de hoek van de hut waar het hout lag. Hij begreep; zijn harde trap op de lemen vloer maakte een einde aan het felle rattengevecht.

Toen stond hij op, opende de deur op een kier en keek naar buiten waar het diepe duister al begon te vergrauwen door het eerste licht van de nieuwe dag. Hij bond zich de gordelriem om en legde z'n knapzak bij z'n geweer. Nog een uur, dan kon hij het wagen verderop te gaan zonder gevaar te zullen verdwalen.

Zijn ogen stonden weer hard en koel, er was een uitdrukking in van diepe minachting toen hij naar de jonge vrouw keek. Er ging een rilling van afschuw door hem heen toen hij de vechtende ratten beeldend voor z'n geest zag. De verspreiders van pest en andere vreselijke ziekten. Zijn begeerte was volledig uitgebrand.

Een half uur later toen hij weer ongeduldig de deur op een kier openzette om te zien of hij zich op pad kon begeven, trok hij schielijk terug toen hij in de grauwe morgen de snelle beweging zag van een schimmige figuur. De jonge vrouw, die nog met haar rozenkrans in de hand zat, schrok van z'n snelle beweging.

„Politie?” vroeg ze angstig, onmiddellijk begrijpend wat er gaande was.

Hij knikte, vloekte binnensmonds op afschuwelijke wijze. Zeer onrustig, scheen hij te overleggen wat hem te doen stond; hij was er niet zeker van dat de politie hem had opgemerkt, er stonden verscheidene hutten in de omtrek. Doch dan zette hij de twijfel van zich af. Natuurlijk wisten ze het; ze hadden het geroken aan de rook van het houtvuur en nog op andere wijzen zouden zij met volstrekte zekerheid weten dat alleen in deze hut levende mensen waren. Zo goed als hij de gedragingen der politiemannen onmiddellijk doorzag, voorvoelde als het ware, zo zeker kenden zij de bijna onaanwijsbare tekenen van menselijke aanwezigheid.

„Ik ga,” gromde hij, z'n geweer grijpend. „Misschien kom ik er nog door.” Met haar kind in de armen drong de vrouw achteruit. „Heilige Maagd Maria”. Haar diepdonkere ogen schenen vonken uit te stralen.

De man deed uiterst voorzichtig de deur open; zich bukkend voor de sprong keek hij spiedend naar buiten. Reeds maakte hij de beweging om af te zetten toen snel achter elkaar twee schoten klonken; een kogel floot langs hem heen en kwam aan de achterkant de hut weer uit, de tweede kogel versplinterde de ruwe deurstijl.

De man trok zich schielijk terug in de hut en sloeg de deur dicht. Hoogopgericht drukte hij zich strak tegen de lemen wand, zweet gutste van z'n gezicht; de moordenaar voor wie een mensenleven telde voor niets zag grauw van angst. De toestand was uiterst precair, ontsnappen leek vrijwel onmogelijk. En als hij in de hut bleef zouden de honden haar met kogels doorzeven of in brand schieten.

Doch als hij dan radeloos naar de vrouw keek, die zich in doodsangst in een hoekje van de hut had ineengedrongen, schoot er als een bliksemschicht een gedachte door zijn hoofd. Hij sprong op haar toe en rukte haar het kind uit de armen. Dan rende hij naar buiten, het knaapje als een schild tegen de borst geklemd; in de rechterhand de zware revolver, waar hij feilloos mee om kon gaan, dreigend opgeheven. De wachtende, spiedende politiemannen waren geen moordenaars zoals hij. Een ogenblik weifelden zij toen zij hun wapen gericht hielden op de aanstormende man met het kind. Dit werd hun noodlottig. Tweemaal knalde zijn revolver en elk

„Ik ga”, gromde hij, z'n geweer grijpend.

schot kostte een politiemann het leven. De laatste van het drietal, die aan deze zijde van de hut was opgesteld, had geen keuze: doden of gedood worden. Snel als de gedachte schouderde hij zijn geweer en vuurde.

De man voelde de schok in zijn borst. Een woeste juichkreet stuwde uit zijn keel, toen hij het kinderlijkje liet vallen en met een machtige sprong in het struikgewas verdween. Weer was hij ontkomen, want hij wist dat de kogel, welke dwars door het kinderlijkje was gegaan, hem niet dodelijk getroffen had. Als hij de rivier kon bereiken, zou hij gered zijn, het koude water zou het bloed van zijn wonde stollen. Dampig zweet stroomde hem van het gezicht toen hij voortrende door het bos, zich niet storend aan de zweepslagen van het korte hout waar hij doorheen moest. Hij bereikte de rivier en dook aanstonds in het water. Het was een ontzaglijk gevecht van de mens tegen de natuur, toen de man in het midden van de rivier gevoelde dat z'n krachten snel afnamen. Donkere vlekken dansten voor z'n ogen en z'n armen hingen als lode pijpen langs z'n lichaam. Doch de wil om te winnen en te leven dreven zijn kracht op tot een bijna bovenmenselijk vermogen. Hij bereikte de overzijde, volkomen uitgeput. Hij sleepte zich voort door het dichte struikgewas tot hij een plaats bereikte onder een vooruitstekend gedeelte van een kleine hoogte, waar hij goed beschut lag voor de brandende zon overdag en de koude 's nachts. Daar liet hij zich neervallen, doch ook nu nog was z'n eerste zorg om te onderzoeken of zijn wapens niet geleden hadden in het water. Eerst toen hij daaromtrent gerust was, verbond hij de grote wonde op zijn borst. Hij dronk een teug wijn uit z'n veldfles en legde zich dan neer met z'n hoofd op z'n knapzak.

Voor zijn geest dansten fantasiebeelden: politiemannen, een jonge vrouw, die haar kind naar hem toestak. De beelden vervaagden in donkere kleuren en tonen. Heel even nog, voor hij het bewustzijn verloor, zag hij het kleine Indiaanse jongetje, dat begerig zoog op de vogelveer.

Toen de man weer tot bewustzijn kwam en verdwaasd de ogen opende, zag hij naast zich de jonge vrouw zitten met het kinderlijkje op haar schoot. De moeder, die eerst enige uren na de schietpartij haar kind had durven opnemen, had de oogjes niet meer kunnen sluiten en nu keken ze hem aan: groot, zwart, glazig. De rimpels in het oudemannetjes gezicht waren weggetrokken na de dood; het kleine tere gezichtje was nu weer kinderlijk en heel mooi.

De vrouw, die in roerloze houding haar rozenkrans bad, werd eerst gewaar, dat hij tot bewustzijn was gekomen, toen hij haar arm aanraakte. Zij wendde zich naar hem toe met een eigenaardige uitdrukking in haar ogen: Geen schrik, geen angst, geen wrok, alleen onpeilbare droefheid en volstreckte berusting. Zij nam de doek, welke zij over haar kind had gelegd en toonde hem de kleine geschroeiide wonde waar de kogel het lichaam was binnengedrongen; dan keerde zij het lijkje om en hij zag de grote wonde op zijn rugje. Binnenin kon hij niet kijken, daar was het bloemige hartje vernield.

„Ik zag geen andere uitweg meer,” zei hij hard en somber. „Voor hem was het toch nog maar een kwestie van enkele uren.”

„En voor jou?” vroeg ze.

„'t Is niet zo goed als ik dacht,” antwoordde hij. „Hoe lang ben ik buiten westen geweest?”

„Twee dagen. Gisteren heb ik je gevonden.”

„Waar is de politie gebleven?”

„Ze zijn naar het Zuiden gereden met de dode mannen.”

„Hebben ze jou ondervraagd.”

„Ja. Ik heb gezegd dat jij de hele nacht bij mij bent geweest en dat je mij geen overlast hebt aangedaan.”

„Begrepen ze niet dat ik de rivier zou oversteken en naar het Noorden zou gaan?”

„Dat begrepen ze wel, maar ze waren te moe om jou achterna te gaan. En ze wilden eerst in de stad de dode mannen begraven. We krijgen hem wel, hebben ze gezegd.”

„Dan moeten ze vlug zijn,” grijnsde hij. Zijn hand wees naar het Noorden waar heel

Tweemaal knalde zijn revolver en elk schot kostte een politieman het leven.

in de verte zich het donkere bergmassief aftekende: „Nog een week, veertien dagen hoogstens, dan ben ik in veiligheid.”

„Zou je het halen?” vroeg ze. „Je hebt veel bloed verloren onderweg.”

Hij maakte z'n buis los, sloeg het hemd open: „Het ziet er niet best uit,” zei hij somber. „Wat denk jij ervan?”

De vrouw keek naar de wonde vol geronnen bloed: „Zit de kogel er in?” vroeg ze. „Dat moet wel. Ik denk dat hij platgeslagen is op het bot. Morgen zal ik proberen of ik hem eruit kan halen met m'n mes.”

Dan veranderde hij van onderwerp: „Waarom ben je mij achterna gekomen?” vroeg hij.

„Ik wilde jou het kind laten zien,” antwoordde ze zachtjes. En weer hief ze het lijkje naar hem op: „Zie, ik heb z'n oogjes niet dicht kunnen doen, wrede man. Zie, hier is de kogel ingegaan en hier kwam hij er weer uit; daartussen klopte zijn hartje, moordenaar.”

Hij keek naar het kind met sombere ogen en gefronst voorhoofd. De vreselijke man, wiens ziel zwart zag door moord, diefstal en ontucht, was niet een afgestompt wezen; het was veel erger met hem gesteld, hij was het vleesgeworden kwaad, de ondeugd zelf.

Nu beproefde hij zijn kracht door met vorsende ogen te kijken in de dode ogen van het kind. Doch daartoe was zijn kracht niet toereikend. Een siddering ging door hem heen; niet van afgrijzen of spijt, zij was geheel anders van aard. Geen vrees ook, geen drift of kwaadheid; de gemoedsbewogenheid welke hij onderging, scheen voort te komen uit oorzaken, welke buiten hem stonden.

Toch zei hij bars na een ogenblik van gespannen stilte: „Denk er wel om, dat het mij, al ben ik gewond, niet de minste moeite zou kosten jou de hersens in te slaan.”

„Ja,” zei ze, „ik denk ook wel dat je dat kunt.”

Hij verroerde niet en weer was het lang stil tussen hen beiden. Toen zei de vrouw: „Als je mij je veldfles geeft, zal ik aan de rivier water gaan halen om je wonde te verbinden.”

Even wachtte hij om dan de fles uit de knapzak te nemen. Het beetje wijn, dat er nog in was, dronk hij op en dan gaf hij haar de fles.

De vrouw stond op. Ze legde het dode kindje op de grond en dekte het toe met de doek. Dan liep ze snel als een hinde de berg af naar de rivier.

De man lag enkele ogenblikken plat achterover naar de blauwe lucht te kijken. Dan kwam hij weer overeind in zittende houding en nam de doek van het lijkje weg. Met stekende ogen keek hij in het glazige zwart der dode oogjes, voorzichtig gleed zijn ruige hand over het uitgeteerde lijfje tot zijn vingertoppen bleven rusten op de kleine geschroeiide wonde waar de kogel was binnengedrongen. Daar was het kloppende hartje, dat al kon liefhebben, van daar uit werd de geest bevrucht, die de woordjes al kon nazeggen welke moeder voorzei. En weer voelde de man die vreemde indringende bewogenheid, waarvan hij niet wist wat het betekende.

Zo vond de vrouw hem, die spoedig terugkeerde. Voorzichtig legde ze de doek over het kindje heen en vroeg dan:

„Heb je schoon linnen bij je?”

Hij greep zijn zak en graaide er een reep katoen uit. Zij scheurde er een stuk af

waarmee ze de wond reinigde: „Ik heb elmesblad geplukt,” zei ze „dat zal ik er op doen voor de koorts.”

Met haar slechte tanden kauwde ze de smalle blaadjes van het kruid tot het sap door de nerven drong en wilde gaan verbinden.

Maar hij belette het: „Ik wil proberen of ik de kogel er uit kan halen,” zei hij toen de wond gezuiverd was en open lag. Voorzichtig stak hij zijn lang dun mes in de wonde en terwijl de scherpe punt zocht naar het lood, was het drukkend stil. Hij trok het mes terug, z'n gezicht zag grauw van angst en woede.

„'t Kan niet!” grauwde hij met een vreselijke vloek. „De kogel is vergruizeld op het bot. Ik voel de stukken wel, maar ik krijg ze er niet uit.” Hij veegde het bloed van het mes af op z'n broek en stak het weg.

Met trillende vingers verbond zij de wonde en hij zuchtte zelfs niet onder de hevige pijn. Daarna legde zij de knapzak onder zijn hoofd toen hij zich neerlegde om te slapen, en wachtte weer met het kind op haar schoot tot hij zou ontwaken.

Nu was hij, drie dagen later, tien mijl gevorderd op zijn weg naar het Noorden. Zij was hem gevolgd als zijn schaduw, het dode kindje torsend in een doek op haar rug. Geen dreigementen en geen schoppen hadden haar kunnen doen terugdeinzen. Als hij niet wilde dat zij hem volgde, moest hij haar vernietigen.

En hij wilde niet meer doden, hij was moe van het doden. Zijn eigen dood stond getekend in de diepe stinkende wonde op zijn borst, die zij reinigde en verbond zonder tegenzin, zonder enig gevoel schijnbaar.

Op de avond van de eerste dag van hun fantastische tocht door de barre wildernis, had zij gevraagd, toen zij neerzaten om te rusten en de vogel te eten, die hij geschoten had:

„Hoeveel mensen heb jij gedood?”

„Dat weet ik niet,” had hij geantwoord, het konden er vijf zijn of zes en misschien ook acht. Hij wist het ook werkelijk niet; de mensen die hij neerschoot, had hij nooit terug gezien, noch levend, noch dood.

„Heilige Maagd Maria,” hoorde hij haar zachte kreet. Dan de vraag: „Waarom heb je die mensen gedood?”

Dat was een verschrikkelijke vraag geweest. Hij wist niet waarom hij het gedaan had. Behalve de eerste keer, toen was het gebeurd uit wraak omdat hij meende, dat een ander hem onrecht aandeed.

De vervolging was direct begonnen na zijn vlucht. Van het ene dorp naar het andere had de politie hem opgejaagd. Hij had gedood om te ontkomen aan hun greep en hij had gedood als men hem niet goedschiks wilde geven hetgeen hij eiste. Het ene moment van onberedeneerde, onbeheerste wraakzucht was geworden tot een grote reeks van misdaden, waarin hij verhard was en waarin hij zelfs een zeker behagen kreeg. Het spande zijn trots dat het hele land in schrik en vrees zijn naam noemde, en dat het hem altijd weer gelukt was te ontkomen aan zijn vervolgers.

„Waarom heb jij je niet vrijwillig gemeld?” vroeg ze. „Een mens het leven te benemen is toch doodzonde.”

„Waarom melden? Ze zouden mij onmiddellijk tegen de muur gezet hebben,” schamperde hij.

Zij was hem gevolgd als zijn schaduw, het dode kindje torsend in een doek op haar rug.

„Waarschijnlijk wel. Maar dat was toch niet onverdiend geweest.”

„Een mens wil niet dood,” blafte hij.

„De mensen, die jij hebt vernietigd, wilden ook niet dood. Je had het tevoren met God in orde kunnen maken voor ze je fusilleerden.”

„Met God heb ik niets in orde te maken. Ik geloof niet aan God.”

„Heb je nooit aan God geloofd?”

„Ja, vroeger wel. Maar dat is lang geleden.”

„Dan geloof je nog aan God,” zei ze met overtuiging. „Je wilt God niet meer erkennen als de Meester over leven en dood. Maar je zult er nu toch anders over moeten gaan denken.”

„Daar is geen sprake van,” blafte hij bruusk.

„Je zult het moeten. Nu of over enkele dagen. Het duurt niet lang meer met jou.”

„Waarom laat je mij niet alleen kreperen als je dat zo zeker weet.”

Zij keek hem gespannen aan met haar donkere ogen voor ze zei:

„Ik blijf bij jou tot je dood bent. Ik graaf een graf en daar leg ik jou in met het kind. Daar zul je niets aan kunnen veranderen en iedere dag zal een vreselijke dag voor je worden, want je zult je laatste misdaad in alle eeuwigheid op je borst voelen drukken.”

„Daar zullen de wormen gauw een eind aan maken,” grijnsde hij.

„Als je geraamte geheel versteend is, zul je het nog voelen,” hield ze vol. „God is onder de grond zo goed als er boven. Je gaat een vreselijke tijd tegemoet.”

Dat was twee dagen geleden gebeurd en nu lag hij op z'n rug tegen de helling van een kale hoogte. Zij zat naast hem haar rozenkrans te bidden met het kind op haar schoot.

Hij dacht aan haar woorden, hij dacht aan het wondere beloop van zijn leven sedert de laatste dagen. In zijn hart was het zeer onrustig, ofschoon dit geheel in strijd was met de pracht van de natuur op deze uitzonderlijk mooie avond. De zon, die langzaam wegzonk achter de einder, zette het landschap in een transparant goudig roden gloed, schitterend van kleur en leven. En in het Noorden leek het hoge bergmassief nu gelig wit en heel dichtbij. Maar hij wist dat dit bedriegelijke schijn was; bij het bergmassief, waar hij de vrijheid dacht te vinden, zou hij nooit geraken. In zijn borst brandde de dood.

De vrouw bad rustig voort en scheen niet op te merken dat hij gedurig naar haar keek. Doch toen hij haar aan de mouw trok wendde zij haar gezicht aanstonds naar hem toe.

„Het is nu gauw afgelopen,” zei hij schor.

Haar ogen gleden over de majestieuselijke schoonheid van het landschap rondom haar en richtten zich dan weer op de man, die naast haar te sterven lag.

„Ja,” bevestigde ze zijn woorden, „ik zie dat je ogen gaan breken.”

„Wat moet ik doen?” vroeg hij.

„Je geest richten tot God en om vergiffenis vragen.”

„Ik kan niet meer bidden.”

„Je kunt mij nazeggen als ik de acte van berouw bid. Als je de woorden niet meer uit kunt spreken, kun je het doen met de geest.”

Hij knikte en zei haar de woorden zachtjes na: „Mijn Heer en mijn God, het doet mij leed gezondigd te hebben. . . .”

Daarna fluisterde hij: „Als er een priester was zou ik kunnen biechten. Ik heb veel kwaad gedaan. Kan ik aan jou mijn zonden zeggen?”

„Dat mag je wel als het jou vertroost. Maar beter is het om ze aan God te zeggen.” Toen was het geruime tijd stil. Zij zag z'n mond beven en z'n ogen knipperen. Hij sprak zijn biecht tot God.

Dan vroeg hij met brekende stem: „Wat doe je nu als ik dood ben?”

Zij boog zich naar hem toe en fluisterde: „Ik zal je nu omhelzen in de naam van God. En als je dood bent zal ik in Zijn Naam je ogen sluiten en een graf voor je

graven. In Zijn Naam zal ik jou daar inleggen en het kind leg ik niet boven, maar naast je neer; in je linkerarm, dicht bij je hart. In Zijn Naam zal ik een kruis boven je graf zetten en als ik bij mijn volk ben teruggekeerd zal ik naar de priester gaan om te zeggen hoe jij gestorven bent. Dan zal de priester zeker voor jou bidden onder de mis.”

Hij vatte haar hand en streelde ze: „Waarom doe je dat voor mij,” vroeg hij met stotende stem in zijn laatste ogenblikken.

Toen boog zij zich naar hem toe om hem in Christus' naam te omhelzen. Haar ontroerde stem zei dringend fluisterend:

„Omdat Zijn eerste en hoogste gebod de Liefde is. God beminnen boven alles en de medemens gelijk ons zelve.”

Toen hij gestorven was sloot ze zijn ogen en legde zijn rechterarm op zijn borst. Met zijn dolk en haar handen groef ze een graf waarin ze hem neerlegde, het kind legde ze naast hem in zijn linkerarm. Toen dempte ze het graf, stampte de aarde vast aan en rolde er zware stenen bovenop, zodat ze veilig waren voor roofdieren. Met zijn mes sneed ze twee takken, die ze samenbond tot een kruis, dat ze vast en diep in de grond plantte.

Dan knielde ze neer op het graf om te bidden voor haar lief kindje en zijn moordenaar.

Licht en sierlijk als een gazelle ijelde ze voort door de barre wildernis naar haar volk en de priester om hun te vertellen hoe de moordenaar van haar kind gestorven was.